

Слава і «слава» Педро Альмодовара

Ольга Скоморощенко

Антоніо Бандерас у фільмі «Біль і слава».
Режисер Педро Альмодовар. Іспанія, 2019.

Після виходу в прокат фільму Педро Альмодовара «Біль і слава», в якому йдеться про згасання слави одного режисера, що опинився в стані творчої кризи, деякі критики оцінили його як відображення стану самого Альмодовара. Проте це скоріше підсумковий фільм, найбільш автобіографічний з усіх попередніх, зітканий зі спогадів власного життя, доволі відвертий, створений напередодні власного 70-річчя. «Біль і славу» висунуто від Іспанії на здобуття премії «Оскар»-92.

Якщо хтось вважає, що неможливо стати кінорежисером та ще й отримати гучну міжнародну славу без відповідної вищої освіти, то приклад іспанця Педро Альмодовара піддає сумніву таке переконання. Середню освіту він здобув при францисканському монастирі, що не завадило йому проголошувати себе атеїстом. У монастирі зазвичай велику увагу приділяли музичній освіті. Саме тоді він захопився кіномистецтвом. І у 18-річному віці поїхав до Мадрида навчатися в кіношколі, але до неї не вступив, начебто тому, що вона на той час закрилася. Відтак працював на різних роботах, поки не знайшов місце консьєржа на фірмі «Telefónica», де й пропрацював 12 років, одночасно беручи активну участь у мадридській мові – своєрідному контракультурному русі. Співав у *punk-rock*-групі, грав у виставах. Саме в одній із театральних груп познайомився з Кармен Маурою, однією з перших акторок його майбутніх фільмів, яких із часом почали називати «дівчатами Альмодовара». В той же час писав короткі новели, серед яких – порно-фотоновела «Вся

Режисер Педро Альмодовар.

твоя», чимало оповідань опублікованих у газетах і журналах. 1991 року вийшла його новела, що започаткувала появу в Іспанії гомосексуальної літератури, здобувши неабиякий видавничий успіх. Перший свій фільм «Пепі, Люсі, Бом і та інші дівчата» (1980) зняв за символічні гроші від своїх друзів. Проте його популярність серед публіки почалась із фільму «Що я зробила, аби заслужити це?» (1984), у головній ролі – Кармен Маура, «талісман» його перших фільмів. У 1986 році разом із братом Агустіном Педро Альмодовар створив власну компанію «El Deseo» («Бажання»), яка згодом стала виробничою базою і для інших режисерів, таких як Алекс де ла Іглесія, Ісабель Койшет, Гільєрмо дель Торо, Дуня Аїясо.

Серед джерел його натхнення, майже завжди автобіографічних, рясніють елементи маскультури, чорного гумору, часто нешанобливого й зухвалого, антиклерикалізму, як наприклад, у фільмі «Погане виховання». Кіно Альмодовара раннього періоду культивує натуралізм, який претендує зруйнувати буржуазний костюмбрізм іспанського кіно того часу, воно радше репрезентує певну маргінальну реальність люмпен-пролетарських міських кварталів з корумпованою поліцією, зі споживанням наркотиків, насильством у сім'ї, раннім материнством, проституцією, неприхованим гомосексуалізмом, при цьому одночасно режисер провокує відвертими гетеросексуальними сценами. Його творчість того періоду має епатажний характер. Оскільки його фільми дістали суттєвий міжнародний прокат, іспанські кінокритики висловлювали обурення, що в зарубіжного глядача може виникнути враження, ніби Іспанія – країна наркоманів, повій, трансвеститів і гомосексуалістів. Дехто визначав цей напрям як неомодернізм, але вітчизняні глядачі з вищим культурно-освітнім рівнем і більшими вимогами до творчості називали його «populachero vulgar», тобто простонародно-вульгарний. Дослідники творчості Альмодовара, хоч і не завжди однозначно, поділили умовно його творчість на чотири етапи. Перший – експериментальний, до якого відносять такі фільми, як «Пепі, Люсі Бом та інші дівчата», «Лабіринт бажань», «В сутінках», «Що я зробила, аби заслужити це?». Другий – етап перфекціонізму форми: «Матадор», «Закон бажання», «Жінки на межі нервового зриву», «Зв'язи мене!», «Високі підбори», «Кіка». Третій – соціальний:

«Квітка моєї таємниці», «Поговори з нею», «Все про мою матір», «Тремтлива плоть», «Погане виховання». Четвертий – етап самоаналізу: «Повернення», «Розірвані обійми», «Шкіра, в якій живу», «Тимчасові коханці», «Джульєта», «Біль і слава».

Усього він зняв 21 фільм, де був і автором сценарію, в п'яти з них грав як актор і тринадцять – продюсував. А до таких фільмів, як «Лабіринт пристрастей» і «Закон бажання», ще й написав музику. На початку творчої кар'єри у 1978 році Педро Альмодовар двічі зіграв невеликі ролі у фільмах відомих іспанських режисерів Фернандо Коломо і Педро Олеа. Його власний досвід актора і співака допоміг йому стати акторським режисером.

Найбільш касовим з його фільмів виявився «Повернення» (2006) – 10 240 000 євро, другим – «Все про мою матір» (1999), третім – «Жінки на межі нервового зриву» (1988), далі йдуть «Поговори з нею» (2002) і «Погане виховання» (2014). Всі інші, крім перших, також принесли мільйонні прибутки. Ця статистика відображає касові збори тільки по Іспанії, але, як відомо, прокат фільмів Альмодовара має широку міжнародну амплітуду. Кілька років тому Європою прокотилась хвиля пошуків «панамських патріотів», тобто людей, що приховують свої статки в офшорах. В Іспанії одним із таких виявився Педро Альмодовар. Його активи в сумі становлять 67 млн євро. При цьому міжнародна популярність його залишається високою. Відомий дистриб'ютор Пако Ерас розповідав, що трапилося з ним і Агустіном Альмодоваром та Естер Гарсіа, незмінною виконавчою продюсеркою Педро Альмодовара, коли вони перебували в Індії і попросили зустрітись з керівником Боллівуду. Той відмовив, посылаючись на велику зайнятість, проте поцікавився іменами прибулих і, почувши «Альмодовар», негайно наказав відмінити інші справи...

Альмодовар певний час брав активну участь у політичному житті країни як прибічник лівих партій в Іспанії. Відома його підтримка виборчої кампанії лідера соцпартії Хосе Луїса Родрігеса Сапатеро, що мала нібито комерційний інтерес з боку режисера. Ставши президентом у 2004 році, Сапатеро підписав закон про одностатевий шлюб.

Естер Гарсіа – найвідоміша із продюсерів і чи не найперша жінка-продюсер в Іспанії. Альмодовар доволі успішно співпрацює саме з жінками, в тому числі з акторками. Він не «відкриває» нових імен, спирається на вже «перевірені», безпрограшні, так би мовити, залучаючи до своїх фільмів усе найкраще, що є на певний момент. Пенелопе Крус «відкрив» режисер Бігас Луна, запросивши ще зовсім юну виконавицю на головну роль у свій найпопулярніший фільм «Хамон, хамон». У фільмі «Повернення» Пенелопе Крус «співала» голосом дуже відомої співачки фламенко Естрелі Моренте, а в «Біль і слава» молода мати героя, знову ж у виконанні Пе, співала голосом молодшої виконавиці фламенко Росалії, яка нещодавно стрімко й потужно зійшла на небосхилі співочої слави.

Ще одна прикметна риса фільмів Альмодовара: в них одна тема або навіть якась незначуща «зачіпка» ніби перетікає з однієї картини до іншої, набуваючи там повно-

цінного розвитку, «розкручуючись» остаточно. Режисер ніби заявляє в попередній про події в наступній роботі, створюючи враження неперервності власної творчості, її впізнаності. Так, у фільмі «Квітка моєї таємниці» письменниця Аманда Гріс пише оповідання про жінку, чоловік якої намагається згвалтувати їхню дочку, і та, захищаючись, убиває його і ховає труп у холодильнику ресторану. Цей сюжет повністю розгортається у «Поверненні». У тій же «Квітці» подруга головного героя працює в медичному центрі з трансплантації органів, так започатковується сюжетна лінія, що набуває розвитку у «Все про мою матір». Виконавиці головних ролей у останньому – Сесілія Рот і Маріса Паредес – з'являються в кадрі як другорядні дійові особи, які приходять на концерт, у попередньому фільмі «Поговори з нею». І таких прикладів – безліч.

Після отримання Альмодоваром звання «Honoris causa» від Оксфордського університету у 2016 році приблизно в той же час по центральному телебаченню Іспанії демонструється відео, в якому проводяться прямі паралелі між відомими роботами сучасних майстрів світового живопису і кадрами з фільмів Педро Альмодовара, які цілковито їх повторюють... Таким чином, Альмодовара звинуватили у відвертому плагіаті, що, проте, ніяк не вплинуло на його вже отримані звання. У фільмі «Біль і слава» він також є, хоч і в більш «пом'якшеному», прихованому вигляді. Ця остання робота Альмодовара номінована на три Премії «Гоя» у 2020 році: «Найкращий фільм», «Найкращий режисер» і «Найкращий оригінальний сценарій». Європейська кіноакадемія, оцінивши високий рівень зображення ряду фільмів, вже відзначила у 2019 році роботу художника-постановника. Виконавець головної ролі Антоніо Бандерас із зачіскою і бородою «під Альмодовара» став «Найкращим актором» на минулому Каннському кінофестивалі. Його герой – режисер Сальвадор Мальйо, досягши певного віку й відчуючи потребу оглянутись і подивитись на пройдений життєвий шлях, поринає у спогади, знову зустрічаючись зі своїм минулим то в уяві, то в реальному житті. Дитинство, зростання в бідній сім'ї, спілкування з матір'ю, навчання при монастирі, перше статеве бажання, яке хлопчик відчув до юнака-муляра, який працював у них в домі і якого він навчав грамоті. Саме він і намалював портрет хлопчика, віднайдений через роки. Перша доросла любов уже в Мадриді 80-х, біль від розриву з коханцем, коли почуття ще не згасли... За допомогою найсильніших знеболювальних, героїну, занурення у воду герой намагається полегшити як душевні, так і фізичні страждання, що обсіли одночасно і дивовижно переплелись, як і самі спогади. Тоді єдиним порятунком стає письменництво – як терапія від спустошення і заради того, щоб забути незабутнє. Альмодовар у цьому фільмі розповідає про творчість, неможливість відділити її від власного існування, від пристрастей, які в ньому вирують, які стають сенсом його життя і вселяють надію. Про творчість як потребу, в якій знаходить свій порятунок. І робить це з повною мірою відвертості й ширості.

Мадрид – Київ